Nowadays, the use of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms in Ukraine makes it possible to replace the prevailing positivist views on law, apply the latest principles of interpretation of human and civil rights, and develop the constitutional jurisprudence of fundamental human rights.

The Convention opens a new horizon of tasks in the development of democracy in Ukraine, with the basic principles of which various legal acts of the country must be monitored for compliance with fundamental human rights and freedoms.

Through the interpretation and use of the Convention, our state has begun a rapid process of moving away from the positivist understanding of law, which has resulted in the emergence of the necessary for the further development of pluralism of legal understanding of law.

Key words: Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Interpretation of Norms, Legal Understanding, Case Law, European Court of Human Rights, International Experience.

DOI: 10.36695/2219-5521.3.2020.67

УДК 341.1/8

І.М. ПАНЧЕНКО

*Ірина Миколаївна Панченко, кандидат юридичних наук, доцент Херсонської державної морської академії**

ORCID: 0000-0003-4545-3794

ПРОБЛЕМИ ДЕЛІМІТАЦІЇ АЗОВСЬКОГО МОРЯ ТА КЕРЧЕНСЬКОЇ ПРОТОКИ

Постановка проблеми. Питання щодо розмежування Азовського моря було актуальним з моменту здобуття Україною незалежності. Проте особливо гостро воно постало після анексії Російською Федерацією Кримського півострову та частини Донбасу. За роки незалежності Україна так і не змогла завершити процес оформлення державних кордонів з Російською Федерацією, що заважає реалізації ряду стратегічних планів у сфері як внутрішньої, так і зовнішньої політики.

Мета статті – поетапно розглянути процес правового оформлення українсько-російського кордону, проаналізувати позиції сторін та спірні питання щодо делімітації Азовського моря та Керченської протоки.

Виклад основного матеріалу. До розпаду СРСР Азовське море вважалося внутрішнім морем України та Росії та спільно використовувалося обома державами без визначення чітких меж. Враховуючи той факт, що СРСР був номінально союзом республік, а насправді державою з високим ступенем централізації уряду з осередком у Москві, така ситуація не викликала подиву, оскільки всі території фактично вважалися спільними.

Після розпаду СРСР почався тотальний розподіл територій, фінансових зобов'язань, економічних ресурсів, тощо між 15 державами, які з'явилися на політичній арені. Не зважаючи на першочергову необхідність визначення кордонів новостворених держав як по воді, так і по суші, питання делімітації Азовського моря було відкладено. Не врегульованим залишилось і питання розмежування Керченської протоки. Формальним приводом для цього стала необхідність вирішення інших, більш нагальних проблем, таких як вивезення з території України ядерної зброї, поділ Чорноморського флоту, обговорення вступу України до СНД та ін. Та все ж очевидно, що справжньою причиною такої правової невизначеності було небажання Росії розмежовувати морську акваторію, оскільки з огляду як на карту міжреспубліканського кордону між УРСР та РРФСР, так і з огляду поділу морської акваторії на підставі норм міжнародного права, Росія мала отримати меншу частину Азовського моря, а відповідно її вплив у регіоні також зменшився б.

Небажання Росії розпочинати переговорний процес та прийти до правової визначеності у цьому питанні затягнулось на довгих п'ять років і лише у 1996 р. президентом Леонідом Кучмою було повторно ініційовано питання щодо розмежування морських територій. На той час було створено спеціальну комісію. Результатом зустрічі української та російської сторін стало узгодження тексту трьох документів: проекту Договору про правовий статус Азовського моря і судноплавства в його акваторії, проекту Договору про правовий статус Керченської протоки та проекту Договору про розмежування континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони в Чорному морі. Тим не менш російська делегація одразу мала чітку позицію, відповідно до якої: 1) правовий статус та режим використання Азовського моря і Керченської протоки неподільно пов'язані між собою і становлять одне ціле; 2) інтересам обох держав відповідало б закріплення за акваторією Азовського моря і Керченської протоки статусу внутрішніх вод та спільне їх використання при відсутності будь-якого розмежування їхніх морських просторів¹. Українська сторона такої позиції не поділяла та наполягала на чіткому визначенні проходження лінії кордону по воді.

Найбільша ж дискусія точилась навколо питання користування Керч-Єнікальським каналом. Окремі російські судновласники не сплачували каналні збори за прохід каналом, хоча за його утримання та безпеку

судноплавства відповідала Україна, а саме Керченський морський торговий порт. Попри те, що дане питання порушувалось під час переговорів делегацій двох країн, російська сторона не погодилась з доводами України щодо необхідності сплати російською стороною компенсації за понесені портом матеріальні збитки.

Другий раунд² переговорів знову продемонстрував діаметральну різницю у поглядах двох сторін. У результаті цього було вироблено декілька підходів щодо вирішення питання поділу акваторії Азовського моря:

1) позиція української сторони ґрунтувалась на тому, що акваторія Азовського моря за радянських часів не була делімітована і, згідно з нормами міжнародного права, підлягає розмежуванню лінією державного кордону на внутрішні води України та внутрішні води Росії. Враховуючи світовий досвід делімітації морських просторів, українська делегація запропонувала здійснити розмежування акваторії Азовського моря за географічною конфігурацією берегів з урахуванням пропорційного розрахунку за довжиною берегової лінії (так званої серединної лінії). У цьому випадку на частку України припадало до 70 % акваторії;

2) російська сторона погоджувалась з аргументами українських колег щодо необхідності визначення державного кордону в акваторії Азовського моря. Водночас вона пропонувала здійснити розмежування акваторії Азовського моря на підставі принципу пропорційності та комбінації методів побудови рівновіддаленої лінії. Згідно з цим варіантом акваторія Азовського моря мала розподілятися між Україною та Російською Федерацією у рівних частках по 50 %. Даний варіант був відкинутий українською стороною;

3) умовно компромісним варіантом міг вважатися проєкт надання Азовському морю статусу міжнародного: у цьому випадку встановлювалась 12-мильна зона державних територіальних вод, а уся інша акваторія моря мала підпадати під дію міжнародного морського законодавства та бути відкритою для доступу кораблів інших країн. Такий варіант був не вигідний як для України, так і для Росії, оскільки їх економічні зони у цьому випадку зводилися до мінімуму, і територіальні претензії один до одного заважали б розробці відкритих на шельфі Азовського моря перспективних родовищ природного газу³.

Поступово, за допомогою різноманітних методів, зокрема, і відвертого політичного тиску, Україну підштовхували до «правильного рішення» в означеному питанні. І у 1998 р., у ході зустрічі президента України та Росії, було прийнято рішення тимчасово вважати Азовське море та Керченську протоку внутрішнім морем двох держав.

Правова конструкція «внутрішнє море двох держав» не зустрічається в міжнародних нормативно-правових актах. Подібна законодавча новела, ініціатором якої виступала Російська Федерація, не відповідає вимогам міжнародного законодавства, зокрема Конвенції ООН з морського права 1982 року.

На думку автора, поняття «внутрішнє море двох держав» є своєрідною досить дивною інтерпретацією конструкції «історичні води». Як відомо, деякі держави проголошують історичними водами не лише затоки, а й цілі моря. Як приклад візьмемо Гудзонову затоку. Попри свою назву, дана затока насправді є морем, проте з огляду на низку обставин, а головне, оскільки дане море повністю оточене територією однієї держави – Канади, дані води були визнані історичними та входять до складу внутрішніх вод Канади.

Держави нечасто володіють якимись територіями спільно. Як правило, коли таке трапляється, то має місце заморожений конфлікт. Відповідно, виглядає досить дивною ситуація, коли Україна та Росія, розділивши сухопутну територію, вирішують зробити морем спільним. Це викликає цілу низку проблем. Перше, що спадає на думку – це рибальство та видобуток природних ресурсів з шельфу. Постає абсолютно логічне питання щодо того, кому будуть належати ці ресурси та чи можуть, наприклад, російські рибалки здійснювати промисел безпосередньо біля українського берега. Усі ці проблеми були очевидні від початку, проте Азовське море все ж отримало статус внутрішнього моря двох держав.

Таке завзяте небажання російської сторони досягти правової визначеності було викликано очевидним фактом – Росія не бажала отримати меншу частину Азовського моря та Керч-Єнікальського каналу. Росія наполягала на тому, що межа між нашими державами по воді ніколи не встановлювалася, проте це не відповідає дійсності. Якщо звернутись до старих карт розмежування Азовського моря 1941 р. між колишніми радянськими республіками, то така лінія існувала. Така межа мала місце і на інших, більш пізніх, картах. Звичайно, лінія розмежування мала лише умовне значення, проте заперечувати її існування безглуздо.

Так, наприклад, при делімітації Чудського озера Росія апелювала до старих радянських карт міжреспубліканського кордону з Естонією. Стара лінія кордону використовувалася також при поділі між Російською Федерацією і Литвою Куршської затоки. У випадку ж з Україною Росія заперечує можливість використання радянських карт. Перед нами яскравий приклад подвійних стандартів, коли в одному випадку старі карти використовуються, а в іншому – ні.

Неможливість вирішення спірної ситуації призвело до здійснення з боку України досить рішучого кроку – підписання у 1999 р. указу про поділ Азовського моря в односторонньому порядку. Звичайно, Росія не визнала таких дій з української сторони, а тому фактично ситуація ніяк не змінилась.

Не зважаючи на численні невдачі на шляху встановлення правової визначеності у питанні розмежування Азовського моря, ідея односторонньої делімітації продовжувала й надалі обговорюватися в українському політикумі.

Черговий виток конфлікту назрів у 2003 р., коли у першому читанні Верховною Радою України було ухвалено законопроект «Про внутрішні води, територіальне море та прилеглу зону України»⁴. Користуючись прикладом, який подала сама Росія, що в односторонньому порядку провела розподіл кордону з Естонією, Україна вирішила здійснити ті ж самі дії та проінформувала про це Генерального секретаря ООН. Саме ці

дії і стали основною підставою для конфлікту навколо острова Тузла, коли Російська Федерація розпочала будівництво греблі в Керченській протоці у напрямку однойменного українського острова. Свої дії Москва пояснили тим, що колись о. Тузла був частиною коси Тузла, яка належить Російській Федерації, а тепер вони почала будівництво дамби начебто для відновлення первозданного виду коси. Подібні дії призвели до гучного міжнародного скандалу та мали великий міжнародний резонанс.

На щастя, після перемовин двох президентів, будівництво дамби вдалося зупинити буквально за кілька десятків метрів від острова. Для врегулювання конфлікту було підписано договір між Україною та Російською Федерацією про співробітництво у використанні Азовського моря і Керченської протоки, де у ст. 1 зазначалось, що Азовське море та Керченська протока історично є внутрішніми водами України і Російської Федерації, проте Азовське море розмежується лінією державного кордону відповідно до угоди між сторонами⁵.

Тенденція до вирішення питання делімітації Азовського моря зійшла нанівець після президентських виборів в Україні 2004 р. З приходом до влади нових політичних сил та зміни багатовекторності на прозахідний вектор Україна розпочала перегляд усіх попередніх домовленостей з Російською Федерацією. В ході чергових перемовин українська сторона знову почала наполягати на тому, щоб межа між двома державами проходила по колишній адміністративній лінії між РРФСР і УРСР. Тим самим перемовини у черговий раз зайшли у глухий кут.

У 2006 р. українська сторона запропонувала змінити статус Азовського моря з внутрішніх на міжнародні, проте такі дії були охарактеризовані російською стороною як непослідовні. Росія під час перемовин посилювалась на двосторонню домовленість 2003 р., у той час як Україна наполягала на перегляді усіх попередніх домовленостей. Як результат, переговорний процес знову звівся лише до обіцянок повторно зустрітися та надалі вести перемовини з метою вирішити спірне питання.

Зрушити з мертвої точки допоміг інцидент, який стався 11 листопада 2007 р. у Керченській протоці, коли внаслідок сильного шторму затонуло чотири кораблі, а з російського танкера в море вилилося близько 2 тисяч тонн мазуту, що нанесло сильний удар по екології регіону. Відразу після цього, 17 листопада, Україною та Росією було підписано Тимчасове положення про порядок проходження суден у Керченській протоці. У ході перемовин 28–29 листопада 2007 р. дипломати погодили проходження серединної лінії в Азовському морі і підписали відповідний протокол. Відповідно до нього було визначено початкові та кінцеві точки україно-російського державного кордону, узгоджено жорстку рівновіддалену серединну лінію та погоджено координати 11-ти її точок; погоджено методику розрахунку довжини лінії узбережжя Азовського моря. Сторони доручили експертам узгодити проект лінії розмежування територіальних морів, континентального шельфу і виняткових економічних зон Чорного моря, відобразивши її на карто-схемі⁶.

Після здавалося б прогресу у перемовинах та підписанні Тимчасового положення про порядок проходження суден у Керченській протоці росіяни в односторонньому порядку відмовляються його виконувати, при цьому жодних офіційних заяв, ні у письмовому вигляді, ні під час засідань спільної урядової комісії, отримано не було. Україна зі свого боку і надалі притримувалась досягнутої домовленості⁷.

У ході 30 раунду українсько-російських переговорів Україна запропонувала три варіанти вирішення проблеми розмежування водних кордонів. Натомість Москва розпочала затягувати перемовини. Росія нічого свого не пропонувала, проте й не приймала жоден із представлених Україною варіантів розмежування Азовського моря.

У 2009 р., під час проведення 31 раунду перемовин, Москва відкрито відмовилася продовжувати обговорення питання визначення морського кордону та фактично зірвала роботи з розмежування Керченської протоки. Україна в черговий раз заговорила про проведення демаркації російсько-українського кордону в односторонньому порядку за умови, якщо Росія і надалі затягуватиме вирішення цієї проблеми. Як елемент тиску Україна використала політичну ситуацію, за якої наша країна мала попередні домовленості з ЄС щодо безвізу. Враховуючи ситуацію, Росія вже пішла на поступки і у переговорному процесі намітився значний прогрес, проте через нереалізованість ідеї безвізового режиму з ЄС та через відсутність підтримки з боку європейських держав Україна не наважилася проводити делімітацію в односторонньому порядку. Шукаючи можливі варіанти виходу із ситуації, Київ йде на чергові поступки та погоджується надати право російським кораблям безперешкодного користування Керч-Снікальським каналом.

2010 р. ознаменувався черговими президентськими виборами в Україні. Прихід нової влади допоміг нормалізуватися переговорний процес. Значним зрушенням було підписання Угоди між Україною і Російською Федерацією про демаркацію українсько-російського державного кордону⁸. Фактично це був документ про наміри, ніяких карт до документа не прикладалося. Була лише досягнута домовленість щодо утворення спільної українсько-російської демаркаційної комісії, яка підготує документи для демаркації та розділить українсько-російський кордон на місцевості.

У 2012 р. російська сторона вперше чітко висловила своє бачення розмежування морських кордонів з Україною. Позицію російської сторони наша країна вважала «прийнятною»⁹. Подробиці домовленості, які просочились у ЗМІ, викликали занепокоєння, оскільки фактично Україна погоджувалась прийняти російський варіант розмежування Азовського моря та Керченської протоки, що не відповідало інтересам нашої держави. Росія пропонувала варіант розмежування, згідно з яким кордон буде значно відсунуто в бік українського берега, у результаті чого Росія розраховувала отримати в Керченській протоці право контролю над входом і виходом практично всіх кораблів¹⁰.

З настанням 2013 р. та початком воєнної агресії з боку Російської Федерації усі домовленості були перервані. Анексувавши Крим та частину Донбасу, Росія взяла бажане силою, незважаючи на небачений міжнародний резонанс та протистояння з боку України.

У цілому 36 раундів переговорів щодо визначення кордону в акваторії Азовського моря та у Керченській протоці, які пройшли з 1996 по 2012 рр. під керівництвом Міністерства закордонних справ України, засвідчили, що Росія була готова до розмежування тільки на своїх умовах, а не на засадах міжнародного морського права.

З початком гібридної війни між Україною та Росією багато політиків заявляли про втрату актуальності питання щодо розмежування Азовського моря та Керченської протоки з огляду на те, що Росія захоплени території вважала своїми, а Україна – своїми. Через це жодного компромісу у даному питанні досягти не вдалося б. На нашу думку, питання делімітації морського кордону, навпаки, стало чи не найбільш актуальним. Росія діяла швидко і у березні 2014 р. оголосила конкурс на проєкт будівництва моста, що би поєднав материкову частину Росії та півострів Крим, який на той момент вже незаконно був включений до складу Російської Федерації. Москва висловлювала позицію, що Керченська протока повністю має контролюватися ними, оскільки обидва береги є російськими.

Нагнітання політичної ситуації та неможливість її мирного вирішення за столом переговорів з новою силою порушило питання щодо необхідності розподілу Азовського моря та Керченської протоки на підставі норм міжнародного права, а саме Конвенції ООН з морського права 1982 р. Проте російська сторона апелювала до укладеного між Україною та Російською Федерацією договору про співробітництво у використанні Азовського моря і Керченської протоки 2003 р., де Азовське море та Керченську протоку було визнано історичними внутрішніми водами України та Російської Федерації. На думку Москви, даний договір унеможливує застосування міжнародних конвенцій. Цей факт став приводом до створення серед українського політикуму двох таборів – прибічників денонсації зазначеного договору та противників таких дій.

Прибічники денонсації договору про співробітництво у використанні Азовського моря і Керченської протоки 2003 р. висловлювали думку, що даний договір частково обмежує дію Конвенції ООН з морського права та є козирем у руках Москви, оскільки відповідно до документа Азовське море було визнано спільним та неподільним. На нашу думку, денонсація договору скоріш за все може нашкодити Україні, оскільки в такому випадку правовий режим морської акваторії взагалі жодним чином не буде унормовано, що може призвести до нового територіального спору щодо визначення державних кордонів в Азовському морі.

У 2016 р. Україна подала позов проти Росії до Гаазького арбітражного суду за порушення Конвенції ООН з морського права у Чорному та Азовському морях, а також у Керченській протоці. Позов стосувався усіх порушень, які вчинила Росія: перешкоджання навігації, крадіжка корисних копалин, незаконний вилов риби, спорудження Керченського мосту та багатьох інших. Москва намагалася уникнути розгляду справи, заявивши, що поданий Україною позов насправді стосується питання Криму, і з цієї причини суд не має належної юрисдикції для його розгляду¹¹. У лютому 2020 р. Арбітражний трибунал у Гаазі підтвердив, що має юрисдикцію розглядати позов України проти Росії щодо агресивних дій останньої в Азовському морі та Керченській протоці¹². На сьогодні невідомо, яке рішення буде прийнято Гаазьким судом, проте можна напевно говорити, що шанси на перемогу в Україні надзвичайно високі.

Підбиваючи підсумки, можна сказати, що імітація Росією переговорного процесу з питань делімітації морського кордону, який затягнувся більш як на 20 років, та непослідовна політика з боку України у цьому питанні призвели до ситуації, коли наша країна втратила частину своїх територій.

Проблема Азовського моря та Керченської протоки не має простих рішень. На сьогодні єдиним варіантом видається лише очікування рішення Арбітражного трибуналу. Лише на його підставі Україна зможе послідовно вибудовувати стратегію щодо подальших відносин з Росією у питанні розмежування Азовського моря та Керченської протоки.

¹ Протокол засідання делегацій України та Російської Федерації по визначенню правового статусу Азовського моря і Керченської протоки та розмежуванню континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони в Чорному морі від 17.10.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_236

² Протокол другого засідання делегацій України і Російської Федерації щодо обговорення проєктів договорів між Україною і Російською Федерацією про правовий статус Азовського моря і судноплавство в його акваторії, про правовий статус Керченської протоки та про розмежування континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони в Чорному морі від 21.07.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_226

³ Романуха О.М. Оформлення правового статусу сучасного українсько-російського кордону: монографія. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2019. С. 49.

⁴ Про прийняття за основу проєкту Закону України про внутрішні води, територіальне море та прилеглу зону України: постановою Верховної Ради України від 9.07.2003 р. № 1031-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1031-15>

⁵ Договір між Україною та Російською Федерацією про співробітництво у використанні Азовського моря і Керченської протоки від 24.12.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_205

⁶ Царьов Ю.О. Сучасний стан та перспективи договірно-правового оформлення морських кордонів України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2011. № 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=261>

⁷ Росіяни не хочуть уникати аварій у Керченській протоці? URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2008/05/24/3447867/>

⁸ Угода між Україною і Російською Федерацією про демаркацію українсько-російського державного кордону від 8.07.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_365

⁹ Українська сторона вважає прийнятними пропозиції Росії щодо азово-керченського кордону. URL: https://dt.ua/POLITICS/ukrayinska_storona_vvazhae_priinyatnimi_propozitsiyi_rosiyi_schodo_azovo-kerchenskogo_kordonu.html

¹⁰ Російський варіант делімітації морського кордону позбавить Україну газоносної площі. URL: https://dt.ua/POLITICS/rosiyskiy_variant_delimitatsiyi_morskogo_kordonu_pozbavit_ukrayinu_gazonosnoyi_ploschi2.html

¹¹ Суд в Гааге розгляне питання про юрисдикцію в споре між РФ та Україною по Чорному та Азовському морям. URL: <https://www.interfax.ru/world/627387>

¹² Гаазький арбітраж визнав юрисдикцію у справі України проти Росії щодо Азовського моря. URL: https://zaxid.net/gaazkiy_arbitrazh_viznav_yurisdiksiyu_u_spravi_ukrayini_proti_rosiyi_shhodo_azovskogo_morya_n1498122

Резюме

Панченко І.М. Проблеми делімітації Азовського моря та Керченської протоки.

У статті поетапно розглянуто переговорний процес між Україною та Російською Федерацією щодо розмежування Азовського моря та Керченської протоки починаючи з 1991 р. і до сьогоднішнього часу. Проаналізовано низку актуальних питань, зокрема, денонсації договору між Україною та Російською Федерацією про співробітництво у використанні Азовського моря і Керченської протоки 2003 р. та судового процесу в Гаазькому арбітражному суді за позовом України до Росії.

Ключові слова: делімітація, Азовське море, Керченська протока, Керч-Єнікальський канал.

Резюме

Панченко І.Н. Проблемы делимитации Азовского моря и Керченского пролива.

В статье поэтапно рассмотрен переговорный процесс между Украиной и Российской Федерацией по разграничению Азовского моря и Керченского пролива начиная с 1991 г. и до сегодняшнего времени. Проанализирован ряд актуальных вопросов, в частности, денонсации договора между Украиной и Российской Федерацией о сотрудничестве в использовании Азовского моря и Керченского пролива 2003 г. и судебного процесса в Гаагском арбитражном суде по иску Украины против России.

Ключевые слова: делимитация, Азовское море, Керченский пролив, Керчь-Еникальский канал.

Summary

Iryna Panchenko. Problems of delimitation of the Sea of Azov and the Kerch Strait.

The article gradually considers the negotiation process between Ukraine and the Russian Federation on the delimitation of the Sea of Azov and the Kerch Strait from 1991 to the present. It was established that according to the map of the inter-republican border between the Ukrainian SSR and the Russian SSR, and according to the division of maritime waters on the basis of international law, Russia should get a smaller part of the Sea of Azov. That is why Russia was not interested in the rapid establishment of a state border on water. It was advantageous for Russia to delay the negotiation process on this issue and use the Sea of Azov on the same terms as before the collapse of the USSR.

The article also focuses on numerous attempts of Ukrainian diplomats to achieve legal certainty in the delimitation of the Sea of Azov and the Kerch Strait. A total of 36 rounds of border talks about the Sea of Azov and the Kerch Strait, held from 1996 to 2012 under the leadership of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, showed that Russia was ready to delimit the Sea of Azov only on its own terms but not on the basis of international maritime law.

After the annexation of Crimea, a new round of relations begins regarding the division of the Black Sea. Russia acted quickly and in March 2014 announced a tender for a construction project of a bridge that would connect mainland Russia and the Crimean Peninsula, which at that time had already been illegally incorporated into the Russian Federation. Moscow has stated that the Kerch Strait should be fully controlled by them, as both shores are Russian.

In 2016, Ukraine filed a lawsuit against Russia in the Hague Arbitration Court for breaking the UN Convention on the Law of the Sea in the Black and Azov Seas and in the Kerch Strait. For today we don't know what decision will be made by the Hague tribunal, but there is reason to believe that the chances for winning of Ukraine are high.

The problem of the Sea of Azov and the Kerch Strait has no simple solution. For today the only option is to wait for a decision of the Arbitration Tribunal. Only on its basis Ukraine will be able to achieve the best strategy of the relations with Russia on the delimitation of the Sea of Azov and the Kerch Strait.

Key words: delimitation, Sea of Azov, Kerch Strait, Kerch-Yenikalsky Canal.